

Sodobna mednarodna selitvena gibanja v izbranih državah: Romunija

Mișcarea migrațională actuală din România în context internațional

Nika Knez

1 Uvod

Romunija je tipična država izseljevanja, tradicija izseljevanja je v državi prisotna že vse od njenega nastanka. Ker je Romunija sestavljena iz zgodovinsko in etnično različnih teritorijev, je bila v preteklosti pogosto vzrok za migracije etnična pripadnost. Glede na čas in vzroke ločimo več obdobjev intenzivnih emigracij.

Prvi val emigracij je agrarno prenaseljeno Romunijo zajel na koncu 19. in v začetku 20. stoletja, izseljevali so se predvsem iz Transilvanije v ZDA. Glavna vzroka sta bila nezadovoljstvo etničnih skupin ter želja po novem boljšem življenju (v času »zlate mrzlice« se je v ZDA izselilo 200.000 Madžarov iz Transilvanije). V času pred komunizmom (do 1947) je prišlo do obsežnih preseljevanj narodov (npr. deportacija Judov iz območja današnje Romunije, deportacija 70.000 Nemcev v Sovjetsko zvezo, mnogi so bili preseljeni znotraj ozemlja Romunije) (Suciu, 2010).

V dobi komunizma (1947–1989) so bila vsakršna potovanja preko državnih meja strogo omejena in nadzorovana, zato izseljevanje v večjem številu ni bilo mogoče. Pojavile so se ilegalne migracije med ljudmi, ki niso podpirali režima, odhajali so predvsem v zahodno Evropo ali preko oceana (ZDA). Ena najbolj pogostih oblik so bile prisilne migracije, katerih tarče so bili predvsem disidenti in pripadniki etničnih manjšin. Ta oblika migracije (poleg redkih dovoljenih turističnih in ostalih potovanj) je bila edina legalna. Po drugi svetovni vojni so oblasti močno spodbujale selitev prebivalcev madžarskega, nemškega in judovskega porekla v izvirne države. Ena od legalnih oblik migracij je bila tudi izmenjava delovne sile za določen čas na podlagi dogovorov med državami (npr. z Nemčijo v 70. letih, z afriškimi državami, itd.). Med legalne oblike migracij so spadala še organizirana turistična potovanja v druge komunistične države, prečkanje meja s sosednjimi komunističnimi državami (to je bilo dovoljeno ljudem, ki so živeli ob meji, z namenom trgovanja ali obiska sorodnikov) ter zelo redka študentska mobilnost (predvsem je bilo to dovoljeno družinskim članom funkcionarjev iz komunistične partije) (Suciu, 2010; Lazaroiu, 2003).

Po padcu komunizma leta 1989 je število emigrantov močno naraslo kljub poskusom nadzora in omejitve mednarodnih selitev (plačevanje taks ob prehodu meje, zahteva po posedovanju zadostne vsote denarja, itd.).

V prvih treh letih po padcu komunizma je državo legalno zapustilo 170.000 oseb, največ leta 1990. Splošna, politična in ekonomska situacija je bila v tistem času zelo slaba, kar je bil glavni vzrok množičnih emigracij. Poleg tega so priložnost izkoristili tudi pripadniki etničnih manjšin. Leta 1990 je bilo tako kar 60.000 registriranih emigrantov nemškega porekla, od skupno 97.000. Sprva je državo zapuščala visoko kvalificirana mlada delovna sila, kmalu pa sta ji sledila še nizko kvalificirana delovna sila in prebivalstvo iz ruralnih območij. V obdobju tranzicije in prestrukturiranja gospodarstva je delež delovno aktivnega prebivalstva upadel za 44 %.

Sodobni migracijski trendi se še naprej nagibajo v prid emigracije, saj se še vedno izseli veliko več ljudi, kot se jih priseli. Profil migrantov je še vedno isti kot takoj po padcu komunizma. Državo večinoma zapuščajo dobro izobraženi mladi ljudje (t. i. »beg možganov«) in slabo kvalificirana delovna sila, ki zaradi nizkih dohodkov išče delo predvsem v državah EU. Romunska diaspora se je med letoma 2000 in 2015 povečala za 7,3 % na leto in je bila druga najhitreje rastoča diaspora na svetu, takoj za sirsko (Horváth, 2007).

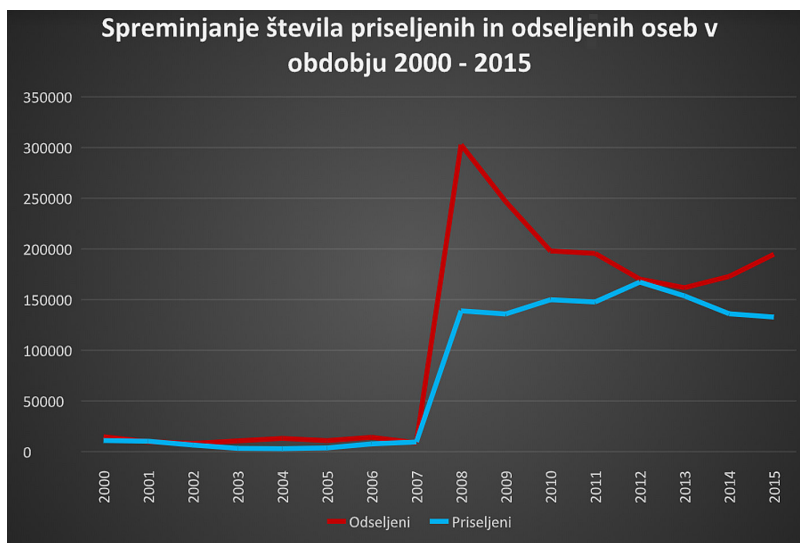
1.1 Namen

Namen članka je čim boljše predstaviti selitvene tokove v zadnjih 17 letih v Romuniji ter razumeti vzroke njihovega nastanka ter njihove posledice za ljudi in državo.

1.2 Viri in problemi pri pisanju

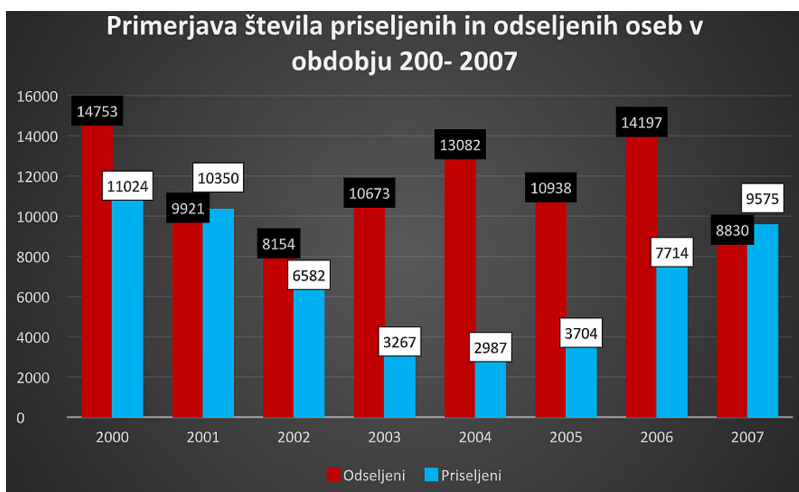
Glavni viri, uporabljeni pri pisanju, so bili strokovni in znanstveni članki, predvsem romunskih avtorjev. Uporabili smo tudi publikacije in poročila o migracijah različnih organizacij, tudi EU. Eden od glavnih virov o migracijski in integracijski politiki v Romuniji je bila knjiga »*European migration-A source book*«, ki vsebuje podatke za vse evropske države. Zdi se mi, da je bilo virov na to temo dovolj, saj je tematika migracij v Romuniji zelo prisotna in zato velikokrat obravnavana. Težav pri pisanju in iskanju virov ni bilo, razen pomanjkljivosti internetne strani romunskega Inštituta za statistiko. Podatki, ki so tam dostopni, so pomanjkljivi, saj beležijo le uradno odseljene in priseljene osebe, kar pa ne pokaže realnega stanja. Veliko podatkov, za katere piše, da jih imajo, pa ni dostopnih.

2 Statistični pregled priseljevanja in odseljevanja v obdobju 2000–2017

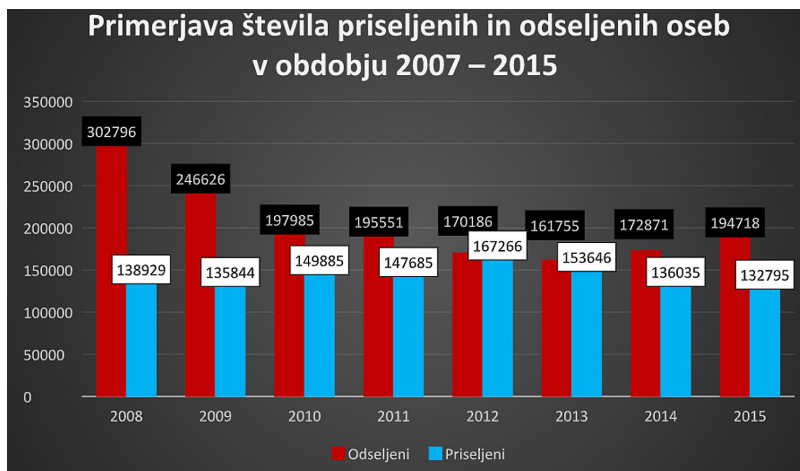

Grafikon 1: Primerjava števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2007–2015
(Vir podatkov: Eurostat, 2017; Institut Național de Statistică, 2007)

Zgornji grafikon prikazuje gibanje števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2000–2015; podatki za leti 2016 in 2017 namreč še niso javno dostopni. Iz grafikona je jasno vidno, da je leto 2007 prelomno, saj je Romunija v tem letu postala članica EU. Po letu 2007 se je močno povečalo število priseljenih in prav tako odseljenih oseb, saj z vstopom v EU ni bilo več tolikšnega nadzora nad selitvenimi gibanji. Razlika v številkah med tema dvema obdobjema je tolikšna tudi zato, ker so podatki za obdobje 2000–2007 pridobljeni iz romunskega Nacionalnega inštituta za statistiko, podatki za obdobje 2008–2015 pa so pridobljeni iz Eurostata. Ker Nacionalni inštitut za statistiko beleži le emigrante in imigrante, ki spremenijo kraj prebivanja, so te številke precej nižje kot v realnosti. Za boljši prikaz in večjo preglednost smo v nadaljevanju prikazali število odseljenih in priseljenih oseb ločeno za obdobji 2000–2007 in 2008–2015.

Grafikon 2: Primerjava števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2000–2007
(Vir podatkov: Institut Național de Statistică, 2007)

Grafikon 3: Primerjava števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2007–2015
(Vir podatkov: Eurostat, 2017)

2.1 Odseljivanje

V postkomunističnem obdobju je bil glavni vzrok za odseljivanje iskanje dela oziroma boljšega življenja. Odseljivanje je postalo zelo intenzivno predvsem po letu 2007, ko je Romunija vstopila v EU. Iz grafikona 3 je jasno vidno da je v letih 2008 in 2009 izseljevanje postalo še intenzivnejše zaradi t. i. »gospodarske krize«. Poleg tega je Romunija postala članica Evropske unije in omejevanja odseljivanja ni bilo več. Zadnje ocene kažejo, da izven meja Romunije živi okoli 3,5 milijonov ljudi z romunskim državljanstvom, največ v Italiji, Španiji in Nemčiji. Za večjo preglednost bomo v nadaljevanju obravnavali odseljivanje iz Romunije po posameznih obdobjih.

Za obdobje 1990–2002 so značilne precej omejene migracije, saj so romunski državljani za vstop v večino zahodnoevropskih držav potrebovali vizo v vrednosti 1000 €. Glavni razlog za migracije v tem obdobju je bilo delo. Odseljivanje lahko razdelimo v dve fazi. Vstop v veliko evropskih držav med letoma 1990 in 1995 je bil precej omejen, zato je večina romunskih državljanov v tem obdobju migrirala v Izrael, Turčijo, Madžarsko in Nemčijo. Večinoma so to bili pripadniki etničnih manjšin, Romunov je bilo med njimi malo. Okoli leta 1996 pa so se romunski selitveni tokovi usmerili proti zahodnoevropskim državam. Poleg migracij etničnih manjšin so se pojavile nove oblike emigracije,

kot so »beg možganov«, nedovoljena migracija (*ang. »irregular migration«*), periodična migracija (*ang. »shuttle migration«*), migracije zaradi porok, itd. Najprej so bili ti selitveni tokovi usmerjeni proti Nemčiji, postopoma pa so se preusmerili proti Franciji, Španiji, Italiji, Grčiji, Turčiji in Izraelu. Vedno več je bilo nedovoljenih migracij, pojavila se je trgovina z ljudmi ter programi novačenja emigrantov, predvsem za Nemčijo in Španijo (Horváth, 2007; Stan, 2009; Roman, 2016). Medtem je potekalo intenzivno odseljevanje v Kanado in ZDA (beg možganov). Leta 2001 je bilo tja usmerjenih kar 44 % selitvenih tokov. Italija se je seznamu glavnih gostiteljic romunskih migrantov pridružila leta 2000, tja so se Romuni naseljevali predvsem za stalno oziroma za daljše obdobje (Iara, 2007).

V obdobju med 2002 in 2007, ko so Romunijo povabili, da se priključi EU, se je odseljevanje močno povečalo. Tako je bilo od leta 2002 državljanom Romunije dovoljeno vstopiti v države EU le s potnim listom, vstopne vize niso več potrebovali. Migracije so postale cenovno dosegljivejše. Izseljivanje je zajelo celotno Romunijo, odseljevali pa so se z namenom, da ostanejo dlje časa. Obdobje so zaznamovale predvsem nedovoljene migracije (*ang. »irregular migration«*), katerih definicija ni čisto določena, vendar v grobem pomeni migracijo ljudi, ki v državi gostiteljici nimajo urejenih dokumentov za bivanje in delo. V tem obdobju glavni ciljni državi postaneta Italija in Španija, v Italijo je bilo usmerjenih 50 % emigrantov, v Španijo pa 24 %. Leta 2002 sta Španija in Romunija podpisali prvo bilateralno pogodbo o delovni sili (Horváth, 2007; Stan, 2009; Roman, 2016).

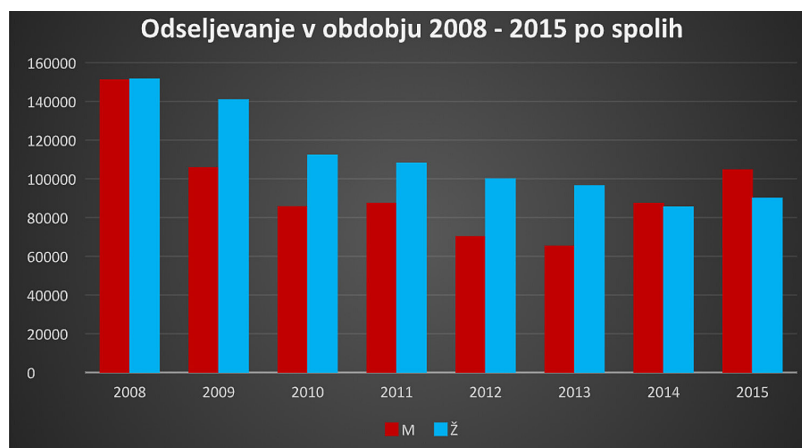
Spremenila se je struktura migrantov, prevladovali so moški (56 %), delež migrantov iz ruralnih območij je bil izenačen z deležem tistih iz urbanih območij, v povprečju so bili mlajši (48 % med 15 in 29 let), delež neporočenih pa je bil znatno večji. Leta 2006 naj bi Romunijo zapustilo 777.200 romunskih državljanov (Stan, 2009).

Za obdobje po letu 2007 so značilne začasne, vendar dolgotrajne migracije. V začetku leta 2007 je Romunija vstopila v EU, kar je pomenilo še večjo dostopnost ostalih držav EU za romunske državljane. Odseljevanje se je še povečalo (Stan, 2009). Po vstopu Romunije v EU so se selitveni tokovi usmerili tudi proti državam, ki do takrat niso bile tako zanimive za romunske državljane, saj so svoj trg dela za potencialne romunske kandidate odprle takoj. Te države

so Ciper, Češka, Estonija, Finska, Latvija, Litva, Poljska, Slovaška, Slovenija in Švedska (Suciu, 2010).

Leto kasneje je prišlo do ekonomske krize, ki je prizadela tradicionalne države gostiteljice (Italijo in Španijo), zato so se migracijski tokovi zopet preusmerili. Moški delavci v Italiji in Španiji so bili bolj prizadeti, saj so delali večinoma v sektorjih, ki so bili zaradi krize najbolj prizadeti (npr. gradbeništvo), medtem ko so bile ženske večinoma zaposlene kot negovalke, kar je v hitro starajoči se družbi več kot zaželeno, in so večinoma ohranile službe. Kar 71 % romunskih državljanov, ki so prebivali v s krizo najbolj prizadetih državah, se je želelo vrniti v domovino. Romunski migracijski tok se je usmeril predvsem proti zahodno- in severnoevropskim državam, dominirali sta Nemčija (sezonske migracije) in Velika Britanija (začasne dolgotrajne migracije). Pojavili so se t. i. dvojni migranti, ki so se iz Italije in Španije preselili v Nemčijo in Veliko Britanijo.

V obdobju krize so se nekatere države odločile, da najrevnejše romunske državljane, ki so beračili na ulicah (predvsem Rome), deportirajo nazaj v Romunijo (Roman, 2016).

Grafikon 4: Odseljevanje v obdobju 2008–2015 po spolih
(Vir podatkov: Eurostat, 2017)

2.2 Priseljevanje

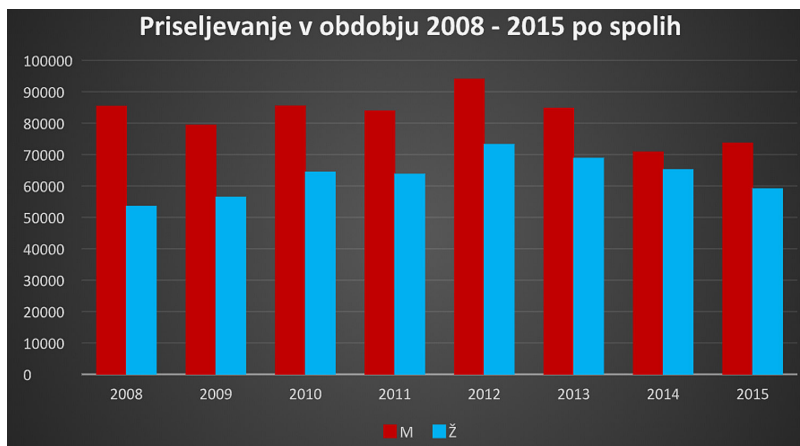
Romunija je vedno bila in ostaja država odseljevanja, vendar je v zadnjih letih opazen porast priseljevanja. V grobem ločimo dve obdobji: do leta 2004 je bilo število prišlekov relativno nizko in so prihajali predvsem moški zaradi dela; v zadnjih letih je Romunija postala bolj privlačna za priseljevanje, glavni razlogi pa so delo, združevanje družin ter izobraževanje. Tri najštevilčnejše skupnosti priseljencev so Kitajci, Turki in Moldavci. Medtem ko so Turki in Kitajci prihajali predvsem zaradi podjetništva, so Moldavci prihajali zaradi dela in študija. Število imigrantov se je še povečalo v zadnjih dveh letih (2016 in 2017), ko je nastopila t. i. »begunska kriza« (Flešer, 2012).

Grafikon 5: Vzroki za priseljevanje v obdobju 2006–2011

(Vir podatkov: Romanian Office for Immigration, the Ministry of Labor, Family and Social Protection, 2017)

Priseljevanje v obdobju 2000–2002 je bilo skromno, vendar večje kot v desetletju prej. Do konca leta 2000 je bilo izdanih 1.580 delovnih dovoljenj za tujce. V devetdesetih letih so se priseljevali predvsem Moldavci, število naj bi bilo višje od 250.000. Največ imigrantov v tem obdobju je bilo iz Turčije, Kitajske in arabskih držav (Horváth, 2007).

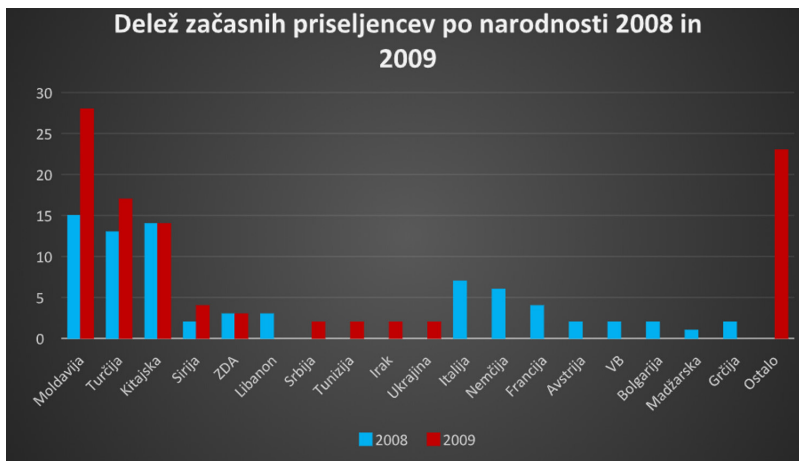
Grafikon 6: Priseljevanje v obdobju 2008–2015 po spolih
(Vir podatkov: Eurostat, 2017)

Priseljevanje v obdobju 2002–2007 je nekoliko naraslo, glavni razlog pa je bilo začasno delo. Leta 2005 je bilo v Romuniji 45.900 tujih državljanov, leta 2006 je to število naraslo na 48.200. Malo po tem, ko si je romunski trg dela opomogel, je prišlo do upada števila delavcev zaradi množične emigracije. Problem so rešili z uvozom tujih delavcev, ki so prihajali predvsem iz Turčije in Kitajske. 82 % tujih delavcev je bilo moških, 63 % pa je bilo prijavljenih v Bukarešti ali njeni okolici (Horváth, 2007).

Priseljevanje se je takoj po vstopu Romunije v EU precej povečalo, priseljevali so se tudi državljani držav Evropske unije in Evropskega gospodarskega prostora. Leta 2012 je bilo takih prebivalcev 40.946, od tega 51 % iz Italije, Francije in Nemčije. Prva leta po vstopu Romunije v EU je to število raslo, v zadnjih letih pa se hitro zmanjšuje. Število priseljencev iz neevropskih držav se je leta 2011 začelo zelo počasi zmanjševati.

Leta 2012 so zabeležili 58.372 takšnih priseljencev. 82 % teh ljudi je imelo začasno dovoljenje za bivanje, kar kaže na to, da se niso imeli namena ustaliti v Romuniji. Največ jih je bilo iz Moldavije, Turčije in Kitajske.

Leta 2015 je bilo v državi 104.100 legalnih priseljencev, od tega 60.600 iz neevropskih držav in 43.900 iz držav Evropskega gospodarskega prostora. Največ neevropskih priseljencev je bilo iz Moldavije, Turčije, Kitajske, Sirije in Izraela, največ evropskih pa iz Italije, Nemčije, Francije, Madžarske in Bolgarije (Gropas, Triandafyllidou, 2014; International migration outlook 2017).

Grafikon 7: Delež začasnih priseljencev po narodnosti 2008 in 2009
(Vir podatkov: Suci, 2010)

3 Glavna migracijska gibanja

3.1 Ekonomska migracija

Ekonomska migracija se je pojavila po padcu komunizma (po letu 1989), ko so ljudje spet imeli pravico do potnih dokumentov in s tem do prečkanja meje.

Večina selitvenih tokov iz Romunije v postkomunistični dobi ima ekonomske vzroke. Ekonomska migracija je potekala v več oblikah: npr. beg možganov, migracija nekvalificirane delovne sile, nedovoljena migracija ... V času tranzicije in prestrukturiranja gospodarstva iz centralno planskega v funkcionalno tržno gospodarstvo je prišlo do močnega zmanjšanja števila delovnih mest na trgu dela. To je številne državljane Romunije prisililo v iskanje zaposlitve v drugih državah. Do leta 2008 je bila gospodarska rast vsako leto okoli 5 %, po nastopu gospodarske krize pa se je ekonomska situacija močno poslabšala. V zadnjih nekaj letih se izseljujejo predvsem visoko izobraženi mladi in slabo kvalificirana delavna sila, saj so dohodki glede na ostale države EU še vedno zelo nizki. Minimalna plača leta 2017 je znašala 275 €, povprečna plača pa 465 €.

3.1.1 Nedovoljene migracije (»irregular migration«)

Nedovoljene migracije so oblika migracij, ko oseba nima urejenih dokumentov za bivanje in delo v državi gostiteljici in tam biva in dela ilegalno. Tovrstna

migracija je bila prisotna že v času komunizma, vendar je bila zaradi poostrelega nadzora zelo omejena. Po letu 1990 pa je bil ta tip migracije najpogostejši, saj so romunski državljani za vstop v zahodnoevropske države potrebovali vizo (stala je okoli 1000 €), to pa si je redkokdo lahko privoščil. Z letom 2002, ko je bila Romunija povabljen, da se pridruži EU, romunski državljani za vstop v šengensko območje vize niso več potrebovali. Nedovoljena migracija se je vseeno nadaljevala, saj je bil pogoj za selitev v drugo državo dokaz o nastanitvi in 500 € v gotovini ali dokaz o finančni pomoči v državi gostiteljici, ostali pa so lahko le 3 mesece. 53 % vseh romunskih emigrantov naj bi delalo brez pogodbe, torej ilegalno. Takšni delavci so izpostavljeni izkoriščanju, običajno so plačani premalo, nimajo zagotovljene varnosti in zdravstvene oskrbe ... V Italiji in nekaterih drugih državah so ilegalnim migrantom z romunskim državljanstvom kasneje dali dovoljenje za legalno bivanje v državi (Stan, 2006; Horváth, 2007).

Z nedovoljeno migracijo se je pojavila vrsta spremljevalnih negativnih procesov, kot sta tihotapljenje in trgovina z ljudmi. Romunija je v devdesetih letih postala vir trgovine z ljudmi ter tranzitna država za tihotapljenje ljudi predvsem iz Moldavije, Ukrajine in Rusije. Žrtve trgovine z ljudmi v Romuniji so predvsem ženske in otroci (zlasti Romi), ki jih izkoriščajo za spolne usluge ali za delo v kmetijstvu, gradbeništvu, gospodinjstvih, storitvah, hotelih, tovarnah ... Glavne države, kamor so ti ljudje prodani, so Velika Britanija, Italija, Španija, Francija, Češka Madžarska in Grčija. Svetovna organizacija za migracijo je ocenila, da naj bi v letu 2002 iz Romunije pretihotapili 20.000 žensk. Leta 2001 so sprejeli zakon o preprečevanju trgovine z ljudmi, od leta 2003 dalje so se osredotočili predvsem na preprečevanje trgovine z otroki. Ustanovili so celo posebne institucije za pomoč žrtvam (Lăzăroiu, 2003; Horváth, 2007).

3.1.2 Beg možganov

Tovrstna migracija je potekala vzporedno z delavsko migracijo v vsem postkomunističnem obdobju, predvsem v ZDA in Kanado ter Zahodno Evropo. Večino migrantov so predstavljali zdravstveni delavci (predvsem zdravniki), IT-strokovnjaki in študenti. Največ je odšlo zdravstvenih delavcev, zato so proces poimenovali beg zdravnikov (ang. »medical drain«). Od

vseh vzhodnoevropskih držav je največ zdravstvenih delavcev odšlo ravno iz Romunije. V 90. letih so zdravniki raje odhajali v ZDA in Kanado, po vstopu Romunije v EU pa so začeli migrirati v Francijo, Nemčijo, Veliko Britanijo in Belgijo. Leta 2010 so romunski zdravniki v Franciji predstavljali kar 15 % vseh tujih zdravnikov v državi, leta 2012 pa jih je bilo že 30 %. V zadnjih letih je število zdravstvenih delavcev, ki zapuščajo državo, le nekoliko upadlo. Romunija je bila leta 2013 država z najmanj zdravniki na prebivalca izmed vseh držav EU, kar je zelo zaskrbljujoče. Študija je pokazala, da se velik delež visoko kvalificiranih delavcev, ki so uspeli dobiti dobre službe v državah gostiteljicah, ne namerava vrniti v Romunijo. Med zdravstvenimi delavci je delež medicinskih sester in negovalk, ki se želijo vrniti v domovino, veliko večji kot delež zdravnikov (Roman, 2016).

3.1.3 Priseljevanje Moldavcev

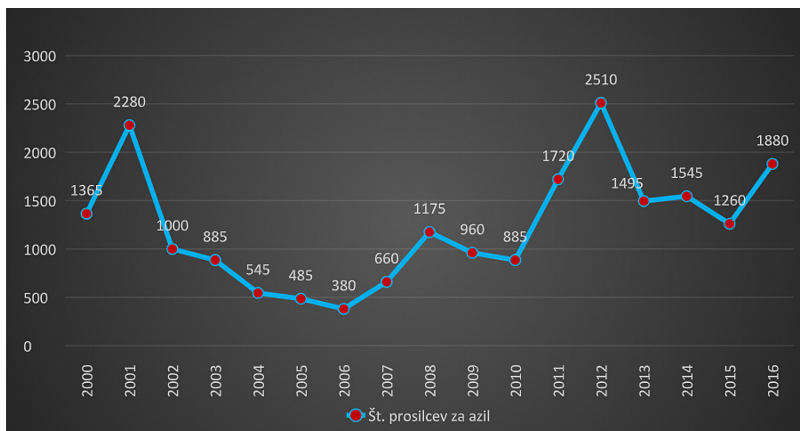
Priseljevanje moldavskih državljanov v Romunijo se je v drugi polovici devedesetih let močno okrepilo. Zaradi zgodovinskih vezi z Moldavijo je Romunija leta 1991 sprejela Zakon o državljanstvu, ki je določal, da lahko vsi potomci nekdanjih romunskih državljanov zaprosijo za državljanstvo v Romuniji, čeprav imajo drugo državljanstvo in niso bili rojeni v Romuniji. Po ocenah je zaradi tega zakona v devedesetih letih prejšnjega stoletja romunsko državljanstvo dobilo okoli 250.000 moldavskih državljanov. Zaradi pristopne pogodbe z EU je morala Romunija uvesti obvezne vize za moldavske državljane, zato se je število prijav za romunsko državljanstvo močno povečalo. Leta 2007 je zanj zaprosilo okoli 800.000 moldavskih državljanov. (Horváth, 2007). Moldavci so se priseljevali in se še vedno priseljujejo v Romunijo zaradi izredno slabe ekonomske in politične situacije v svoji državi. V Romunijo prihajajo zaradi dela in študija, saj imajo študentje s študijem na romunskih univerzah veliko večje možnosti zaposlitve, kot če bi dokončali študij v Moldaviji. Moldavski študentje v Romuniji predstavljajo kar 80 % vseh tujih študentov. Moldavci v Romuniji dobijo delo predvsem na področjih, kjer primanjkuje moške delovne sile: v gradbeništvu, predelovalnih dejavnostih, trgovini in kmetijstvu. Ker Moldavci na lahek način dobijo romunsko državljanstvo in imajo enak jezik ter kulturo kot Romuni, je njihova integracija izredno enostavna (Flešer, 2012).

3.2 Prosilci za azil in begunci

Do nedavnega je bila Romunija glavni vir prosilcev za azil in beguncev in ne država, ki bi takim ljudem nudila zaščito. V komunistični dobi so Romuni iskali azil predvsem na Madžarskem, v zahodnoevropskih državah, ZDA in Kanadi.

Prvih nekaj let po padcu komunizma so Romuni predstavljali drugo največjo skupino prosilcev za azil, takoj za državljani bivše Jugoslavije. Država je bila v gospodarski in socialni stiski, nove oblasti pa so se vedle nasilno do nekaterih skupin prebivalstva (predvsem Romov). Zaradi občutka nevarnosti in ranljivosti so številni Romi poiskali azil, predvsem v Nemčiji (Horváth, 2007).

Leta 1991 je Romunija ratificirala Konvencijo ZN ter protokol o statusu begunca. Med leti 1991 in 2006 je število prošelj za azil nihalo, vse skupaj pa so prejeli 15.605 prošelj za azil. Zaradi lege Romunije med državami EU, državami bivše Jugoslavije ter državami bližnjega vzhoda so leta 2006 pričakovali povečanje števila prošelj za azil. Zgradili so nove namestitvene in integracijske centre, ki lahko nudijo namestitev 1.312 ljudem. Do leta 2016 (1991–2016) je bilo število vseh prošelj za azil 26.442, 4.981 oseb pa je dobilo eno od vrst zaščite. Romunija loči 3 vrste mednarodne zaščite: status begunca (triletno dovoljenje za bivanje z možnostjo obnove vsaka tri leta), subsidiarno zaščito (enoletno dovoljenje za bivanje z možnostjo obnove za eno leto) ter dopustno bivanje (enomesečno dovoljenje za bivanje z možnostjo obnove za en mesec) (Hamberger, 2010; Ibrahim, Hamberger, 2016).

Grafikon 8: Število prosilcev za azil po letih (2000–2016)
(Vir podatkov: Eurostat, 2017)

3.3 Ostali vzroki

Poleg ekonomskih vzrokov in nestabilnih razmer v državi je bil vzrok za odseljivanje etnična pripadnost. Pripadniki etničnih skupin so se odseljevali že v dobi komunizma, saj je bilo to s strani oblasti celo zaželeno. Po koncu komunizma so se v prvih letih pripadniki etničnih manjšin vračali v svoje domovine, zlasti Nemci in Madžari. Leta 1990 je bilo od 97.000 registriranih emigrantov kar 60.000 Nemcev (Horváth, 2007; Roman, 2016).

4 Vpliv migracij na državo in odziv javnosti

4.1 Posledice migracij

Zaradi izrazitega odseljivanja se država sooča z veliko negativnimi posledicami, pozitivnih je bolj malo. Glavne socio-ekonomske posledice so denarna nakazila diaspore, hitro upadanje števila prebivalcev, beg možganov, povratna migracija, podjetništvo migrantov in trgovina z ljudmi. Kratkoročne selitve so običajno koristne za državo izvora in državo gostiteljico, medtem ko so dolgoročne slabe predvsem za državo izvora (odvisnost od migracij, depopulacija, odhajanje izobraženih ljudi ...) (Roman, 2016).

4.1.1 Ekonomske posledice

Ena glavnih posledic emigracije so nakazila, ki jih diaspora nakazuje sorodnikom v domovini. V zadnjih petnajstih letih je Romunija ena od prvih držav na svetu glede na število prejetih nakazil. Leta 2008 je bila vsota nakazil najvišja, znašala je 9,4 milijarde ameriških dolarjev ali 3,3 % BDP-ja Romunije. Po tem letu je vsota nakazil močno upadla, delno zaradi finančne krize v državah južne Evrope, od koder so nakazila večinoma prihajala, deloma pa zaradi združevanja družin v državah gostiteljicah. Študije so pokazale, da so ljudje, ki pošljejo več nakazil v domovino, z njo bolj povezani in imajo večjo željo, da se vrnejo domov. Večina nakazil se porabi sproti (največ za gospodinjske aparate), le majhen del je shranjen v bankah. Nakazila so močno vplivala na trg dela, posledice pa so tako pozitivne kot negativne. V najrevnejših delih so nakazila vzpodbudila lokalni ekonomski razvoj ter izboljšala življenjske pogoje tam, kjer je prišlo do izgube služb predvsem zaradi deindustrializacije. Ena od posledic nakazil je zmanjševanje delovne sile, saj ljudje nimajo motivacije za delo. Zaradi množičnega izseljevanja

prihaja do primanjkljaja delovne sile, kar negativno vpliva na gospodarsko rast. Največ delovne sile primanjkuje v oblačilni in tekstilni industriji, gradbeništvu ter gostinstvu (Roman, 2016).

4.1.2 Demografske in socialne posledice

V vaseh, od koder se je odselil velik delež ljudi, se je pojavil trend upadanja števila rojstev, s tem pa hitro staranje prebivalstva, saj se druga generacija izseljencev običajno ne vrne v domovino (Suciu, 2010). Med letoma 2000 in 2009 se je delež pripadnikov starostne skupine do 14 let zmanjšal za 21%. Velikokrat izseljenci v domovini pustijo otroke, bodisi v oskrbi drugega starša bodisi starih staršev. Leta 2008 je bilo otrok, ki so jih starši pustili v Romuniji, 92.000, vendar so to le uradni podatki, neuradne ocene so mnogo večje. OSF (*Open Society Foundation*) je leta 2007 poročala, da je največji delež otrok s psihološkimi težavami tistih, katerih matere ali oba starša delata v tujini (Roman, 2016).

Zaradi odhajanja mladih iz agrarnega okolja, kjer je glavna dejavnost kmetijstvo, se revščina na teh območjih pogloblja, saj ni nikogar, ki bi prevzel kmetije.

Poleg tega je bil opažen trend večanja števila porok in ločitev ter na novo zgrajenih hiš in stanovanj (Suciu, 2010).

4.1.3 Odziv javnosti

S strani običajnega prebivalstva nikoli ni bilo veliko razumevanja za tujce in s tem tudi begunce. Stanje izpred petnajstih let se do danes ni vidno izboljšalo. Ljudje ne ločujejo med ekonomskimi migranti in begunci, poleg tega ne razumejo, zakaj bi sprejeli še več revnih ljudi, če že imajo »dovolj svojih«. Veliko vlogo pri tem, kako Romuni vidijo priseljence, imajo mediji, saj poročajo le o kriminalu in slabih stvareh, ki so povezane z njimi (Lăzăroiu, 2003). Ker je bila Romunija od padca komunističnega režima dalje država odseljavanja, ljudje zanikajo vse bolj pogosto priseljavanje oziroma so za to tematiko bili do begunske krize nezainteresirani. Teme, kot so integracija beguncev, vzroki za njihov prihod v Romunijo, soočanje s težavami v državi gostiteljici, itd. javnosti niso zanimale in z izjemo nekaj raziskovalnih člankov niso bile obravnavane (Gropas, Triandafylidou, 2014). Predvsem v zadnjih dveh letih so v Romuniji zelo nastrojeni proti beguncem, do svoje države so zelo zaščitniški. Sprva Romunija ni želela sprejeti predpisane kvote beguncev, ki so prišli z begunsko krizo.

4.2 Glavne značilnosti migracijske politike

Romunija je prvo migracijsko politiko implementirala v svoj pravni red kot rezultat pristopnih pogajanj za vstop v EU. Leta 2001 so z osemletno zamudo sprejeli zakon, ki ureja vstop v državo, prebivanje v njej in izstop tujcev iz nje. Leta 2004 so sprejeli prvo imigracijsko strategijo, v uvodu katere je bilo jasno napisano, da bodo imeli romunski državljani prednost na trgu dela. Strategija je obravnavala dovoljeno migracijo, preprečevanje in nadzor nad nedovoljeno migracijo, azil, socialno integracijo tujcev ter prisilno in prostovoljno vrnitev tujcev. V istem obdobju so reformirali institucije, ki se ukvarjajo z migracijo, urejanje zadev, povezanih z migracijo, pa je kljub temu ostalo razdeljeno med več institucij in s tem neučinkovito. Tako se je Državni organ za tujce (*Authority for foreigners*) ukvarjal s tem, kdo ima pravico, da ostane, Urad za delovno migracijo je izdajal delovna dovoljenja, Nacionalni urad za begunce pa je bil odgovoren za implementacijo zakonodaje, ki obravnava begunce.

Leta 2002 so uvedli migrantske kvote, leta 2004 pa je vlada prvič omejila število izdanih delovnih dovoljenj za tujce na 1.500. Do leta 2008 so to število vsako leto povečali, leta 2006 so izdali kar 10.000 tovrstnih dovoljenj. Po vstopu Romunije v EU so sprejeli novo imigracijsko strategijo, saj so pričakovali večji delež priseljencev. Leta 2007 so povečali število delovnih dovoljenj za tujce na 12.000 in ga takoj naslednje leto spet znižali na 10.000, zaradi protekcionističnega pristopa. Ker je Romunija beležila gospodarsko rast in so se odpirala nova delovna mesta, je želela ta delovna mesta zagotoviti za svoje državljane.

Leta 2007 so ustanovili novo institucijo, in sicer Romunski imigracijski urad, ki je zadolžen za zadeve, povezane z imigracijo, azilom, tujci, integracijo v romunsko družbo ter zakonodajo s teh področij. Leta 2011 so sprejeli novo imigracijsko strategijo, saj so pričakovali porast deleža priseljencev, vendar predvsem tranzitnih, ki bi skušali preko Romunije priti v šengensko območje. Od leta 2009 so kvoto za priseljence vsaki dve leti znižali, predvsem zaradi finančne krize (Gropas, Triandafyllidou, 2014).

Pogoji za pridobitev romunskega državljanstva so precej zahtevni, zato ga ni lahko pridobiti. Pogoji so starost nad 18 let, neprekinjeno bivanje v Romuniji 8 let, dokaz zvestobe romunski državi, izkazane z vedenjem, dejanji in političnim stališčem, legalen vir dohodkov za spodobno življenje, neobsojenost v svoji državi

ali Romuniji, znanje romunščine, poznavanje romunske kulture in civilizacije, poznavanje ustave in državne himne (Hamberger, 2010). Z letom 2002, ko so romunski državljani lahko potovali po državah EU brez vize, je za romunsko državljanstvo zaprosilo še več Moldavcev, zato se je vlada odločila, da močno omeji število ljudi, ki lahko dobijo državljanstvo (Gropas, Triandafyllidou, 2014).

Pravice priseljencev v Romuniji so: pravica do bivanja in integracije v romunsko družbo, pravica do zaposlitve za romunsko državljanstvo, pravica do vključevanja v družbo in javno življenje s pomočjo programov, ki so financirani s strani države.

4.3 Glavne značilnosti integracijske politike

Leta 2001 je romunska vlada sprejela poseben program za socialno-poklicno integracijo tujcev, ki so imeli status begunca. V praksi ta ni delovala, kot bi morala, nemalokrat je prišlo do kršenja socialnih pravic beguncev. Leta 2002 je bil sprejet Odlok o nujnosti (*Emergency Ordinance*), ki je od države zahteval, da ljudem, katerim je bilo dovoljeno bivanje v Romuniji, zagotovi pogoje za socialno in ekonomsko integracijo ter integracijo v javno življenje. Velik premik se je zgodil leta 2004, ko je vlada sprejela odločitev, da bodo imeli begunci in ostali tujci, ki so zaprosili za katerokoli obliko mednarodne zaščite, enake pravice in dolžnosti kot romunski državljani. Posebej poudarjeno je bilo, da imajo begunci dostop do socialnih pravic na isti ravni kot romunski državljani (pravico do dela, bivališča, izobrazbe in socialne oskrbe). Poleg tega Urad za priseljence organizira brezplačne tečaje romunščine, izobraževanja o romunski kulturi in razna svetovanja.

Osebe pod mednarodno zaščito so upravičene do minimalnega delovnega standarda, vendar pogosto prihaja do nepravilnosti, predvsem zaradi neznanja jezika. Ker je splošna raven socialne varnosti v Romuniji precej nizka za celotno prebivalstvo, običajno uslug socialnih služb, socialne podpore in raznih denarnih nadomestil begunci niso deležni. Prav tako pogosto ostanejo izključeni iz raznih političnih dogodkov (volitve). Ker se je fenomen priseljevanja v Romuniji pojavil šele v zadnjih letih, je potrebno na tem področju storiti še veliko. Ravno zato Evropski sklad za imigracijo financira razne projekte na področju vključevanja priseljencev v kulturno, ekonomsko in socialno življenje, ozaveščanja javnih uslužbencev, ki delajo s priseljenci ... Takšne projekte običajno izvajajo nevladne

organizacije, kot sta Medkulturni inštitut v Timișoari in Filantropsko društvo Diana (Gropas, Triandafyllidou, 2014).

5 Trendi in napovedi za prihodnost

Romunija je bila od nekdanje države odseljevanja, izven meja Romunije naj bi po neuradnih ocenah živelo 3–4 milijone Romunov. Predvsem po padcu komunističnega režima je odseljevanje zelo intenzivno, v zadnjih nekaj letih ga je začel spremljati trend vse večjega priseljevanja. Predvsem v času begunske krize je prišlo nekoliko več priseljencev istočasno, česar prej Romuni niso bili vajeni. Splošen trend zadnjih let je naraščanje odseljevanja iz države in naraščanje priseljevanja v državo. Od leta 2012 dalje je razlika med priseljenimi in odseljenimi osebami precej majhna, še vedno je več odseljenih. Vsi strokovnjaki so mnenja, da bo tudi Romunija postopoma postala država priseljevanja.

Viri in literatura

- Eurostat, 2017. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat> (Citirano: 28. 8. 2017)
- Fleșer, A. 2012. Dimensions and characteristics of immigration in Romania. *Annals of the University of Petroșani, Economics*, 3, 12, str. 67–74. URL: <http://www.upet.ro/annals/economics/pdf/2012/part3/Fleser.pdf> (Citirano: 20. 8. 2017)
- Gropas, R., Triandafyllidou, A. 2014. *European Immigration A sourcebook*. European University Institute, Italy, 400 str.
- Horváth, I. 2007. Country profile Romania. *Focus migration*, 9, str: 1–9. URL: <http://focus-migration.hwwi.de/Romania.2515.0.html?&L=1> (Citirano: 20. 8. 2017)
- Hamberger, A. 2010. Immigration and the integration of immigrants in Romania. *Focus on Central and Eastern Europe*. 7 str. URL: <http://migrationonline.cz/en/immigration-and-the-integration-of-immigrants-in-romania> (Citirano: 25. 7. 2017)
- Hamberger, A., Ibrahim, N. 2016. Country: Romania, Migrant integration centre Brașov-România. 8 str. URL: http://www.hrl.sk/sites/default/files/files_downloads/country_presentation_romania.pdf (Citirano: 24. 7. 2017)

- Iara, A. 2007. Labour mobility within the EU in the context of enlargement and the functioning of the transitional arrangements. The Vienna Institute for International Economic Studies. 35 str. (Citirano 17. 7. 2017)
- International Migration Outlook 2017, 41. izdaja, 364 str. URL: http://www.oecd-ilibrary.org/socialissues-migration-health/international-migration-outlook-2017_migr_outlook-2017_en (Citirano: 27. 7. 2017)
- Lăzăroiu, S. 2003. More 'Out' than 'In' at the Crossroads between Europe and the Balkans. Migration trends in selected applicant countries, International organisation for migration. URL: http://publications.iom.int/system/files/pdf/migrationtrends_eu_4.pdf (Citirano: 20. 8. 2017)
- Roman, M. 2016, International Migration, Return Migration, and their effects: A comprehensive review on the Romanian case. Institute of labour economics, 49 str. URL: <http://ftp.iza.org/dp10445.pdf> (Citirano: 25. 8. 2017)
- Romanian Office of Migration, 2017. URL: <https://www.iom.int/countries/romania> Citirano: 2. 8. 2017)
- Stan, R. 2006. Irregular Migration of Romanian Workers to European Union : Factors, Practices and Management. International Policy Fellowship Center for Policy Studies Budapest. 41 str. URL: http://www.policy.hu/razvan/IPF_Research_Paper.pdf (Citirano 16. 8. 2017)
- Stan, S. 2009. Romanian Migration to Spain and Its Impact on the Romanian Labour Market, Working paper series. URL: https://ddd.uab.cat/pub/worpaper/2009/hdl_2072_243488/WP14_QUIT.pdf (Citirano: 15. 7. 2017)
- Suciu, O-V. 2010. Migration and demographic trends in Romania: A brief historical outlook, Migration in Europe: Case Studies: Bulgaria and Romania. 32 str. URL: <http://www.crce.org.uk/publications/demographics/part2.pdf> (Citirano 5. 8. 2017)

Seznam grafikonov

Grafikon 1: Primerjava števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2007–2015

Grafikon 2: Primerjava števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2000–2007

Grafikon 3: Primerjava števila priseljenih in odseljenih oseb v obdobju 2007–2015

Grafikon 4: Odseljevanje v obdobju 2008–2015 po spolih

Grafikon 5: Vzroki za priseljevanje v obdobju 2006–2011

Grafikon 6: Priseljevanje v obdobju 2008–2015 po spolih

Grafikon 7: Delež začasnih priseljencev po narodnosti 2008 in 2009

Grafikon 8: Število prosilcev za azil po letih (2000–2016)

Povzetek

Romunija je ena od tradicionalnih držav izseljevanja, vzroki za to pa so se skozi zgodovino spreminjali. Prvi val emigracij je agrarno prenaseljeno Romunijo zajel na koncu 19. in v začetku 20. stoletja, izseljevali so se predvsem iz Transilvanije v ZDA. Glavna vzroka sta bila nezadovoljstvo etničnih skupin ter želja po novem, boljšem življenju. V obdobju komunizma (1947–1989) so bila vsakršna potovanja prek državnih meja strogo omejena in nadzorovana, zato izseljevanje v večjem številu ni bilo mogoče. Pojavile so se ilegalne migracije med ljudmi, ki niso podpirali režima. Edina oblika legalnih migracij je bila prisilna migracija, ki je vključevala disidente ter pripadnike etničnih manjšin (Lazaroiu, 2003; Suci, 2010). Po padcu komunizma leta 1989 se je število emigracij močno povečalo kljub poskusom nadzora in omejitve mednarodnih selitev. Sodobni migracijski trendi se še naprej nagibajo v prid emigracije, saj se še vedno izseli veliko več ljudi, kot se jih priseli. Profil migrantov je še vedno isti kot takoj po padcu komunizma. Državo večinoma zapuščajo dobro izobraženi mladi ljudje (t. i. »beg možganov«) in slabo kvalificirana delovna sila, ki zaradi nizkih dohodkov išče delo predvsem v državah EU. Romunska diaspora se je med letoma 2000 in 2015 povečala za 7,3 % na leto in je bila druga najhitreje rastoča diaspora na svetu, takoj za sirsko (Horváth, 2007). Čeprav Romunija ostaja država odseljevanja, je v zadnjih letih opazen porast priseljevanja. V grobem ločimo dve obdobji: do leta 2004 je bilo število prišlekov relativno nizko in so prihajali predvsem moški zaradi dela; v zadnjih letih je Romunija postala bolj privlačna za priseljevanje, glavni razlogi pa so delo, združevanje družin ter izobraževanje. Tri najštevilčnejše skupnosti priseljencev so Kitajci, Turki in Moldavci. Medtem ko so Turki in Kitajci prihajali predvsem zaradi podjetništva, so Moldavci prihajali zaradi dela in študija (Fleşer, 2012). Število imigrantov se je še povečalo v zadnjih letih, ko je nastopila t. i. »begunska kriza«.

Ključne besede: *Romunska migracija, evropski kontekst, migracijske skupnosti, razlogi za izselitev.*

Rezumat

România este una dintre țările cu emigrație tradițională, iar cauzele sale s-au schimbat de-a lungul istoriei. Primul val de emigrare românesc este de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea și a vizat populația de la sat care a plecat din Transilvania în Statele Unite. Principalele cauze au fost nemulțumirea grupurilor etnice și dorința de avea o viață mai bună. În perioada comunistă (1947–1989), orice călătorie peste granițele naționale a fost strict restricționată și controlată, astfel că o emigrare în număr mare nu a fost posibilă. Migrația ilegală a avut loc în rândul persoanelor care nu susțineau regimul. Singura formă de migrare legală a fost cea forțată, implicând disidenți și minorități etnice (Lazaroiu 2003; Suci 2010). După căderea comunismului în 1989, numărul emigrărilor a crescut dramatic, în ciuda încercărilor de control și limitare a migrației internaționale. Tendințele contemporane de migrație continuă să încline în favoarea emigrării, întrucât, actualmente, multe persoane decid să migreze. Profilul migrantului este încă același ca imediat după căderea comunismului. Tineri bine educați preferă să plece din România (așa-numita „plecare a creierelor”), precum și forța de muncă slab calificată, care, datorită veniturilor reduse, caută muncă în principal în țările UE. Diaspora românească a crescut cu 7,3% pe an între 2000 și 2015 și a fost a doua diasporă cu cea mai rapidă creștere din lume, imediat după cea siriană (Horváth, 2007). Deși România rămâne o țară de emigrare, în ultimii ani a fost simțită și o creștere a imigrației. Distingem două perioade, până în 2004, când numărul de sosiri a fost relativ redus și, în România, au venit în principal bărbați pentru muncă. În ultimii ani, România a devenit mai atractivă pentru imigrație, motivele principale fiind munca, reunificarea familiei și educația. Cele mai mari trei comunități de imigranți sunt chinezii, turcii și moldovenii. În timp ce turcii și chinezii au venit în special pentru antreprenariat, moldovenii au venit pentru muncă și studiu (Fleşer, 2012). Numărul imigranților a crescut în ultimii ani o dată cu „criza refugiaților”.

Cuvinte cheie: *emigrația românească, contextul european, comunități migraționale, motivele emigrării*